

Consolidarea activităților cu tinerii romi și sinti

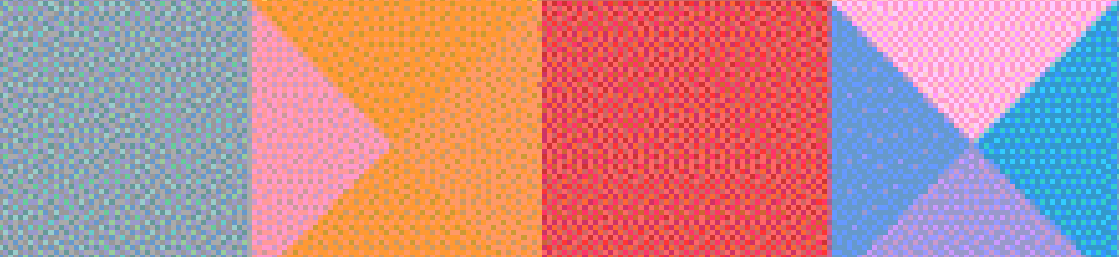
Prezentare generală și practici incluzive

Erasmus+

Project N. KA210-YOU-4AD4B8BB

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

Acest conținut poate fi reutilizat, cu condiția ca sursa să fie menționată corespunzător și orice modificări să fie indicate clar.

Proiect Erasmus+ KA210-YOU-4AD4B8BB

Autori și Cercetători:

Pentru Austria: Irina Elena Bellio BA, Mag. Feri Janoska, Melinda Tamás MA

Pentru Hungary: Ádám Fekete, Claudia Piovano

Pentru Italy: Silvia Golino, Elia Roncat, Nora Schuster

Pentru Romania: Mirela Bădica, Eduard Bociu, Gabriel Dumitru, Maria Gorie, Vlad Leonte, Gabriela Prundaru

Supervizor: Nadja Schuster, Provincia Autonomă Bolzano (Tirolul de Sud): Oficiul pentru protecția minorilor și incluziune socială

Vienna, Eisenstadt, Bolzano/Bozen, Budapest, Bucharest 2025

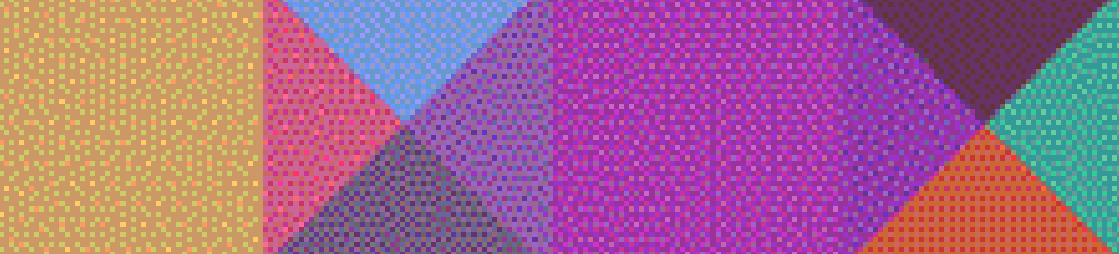

Caritas

Diocesi Bolzano-Bressanone
Diözese Bozen-Brixen
Dieceza Białystok-Podlaski

„Finanțat de Uniunea Europeană. Opiniile și punctele de vedere exprimate aparțin exclusiv autorului/autorilor și nu reflectă în mod necesar pe cele ale Uniunii Europene sau ale OeAD-GmbH. Nici Uniunea Europeană, nici autoritatea finanțatoare nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.”

CUPRINS

enROMyou: **Proiectul**

PARTENERI

Austria

Ungaria

Italia

România

CADRU METODOLOGIC: cercetarea bazată pe sondaj

VOCEA TINERILOR ROMI ȘI SINTI

Analiza detaliată a răspunsurilor și temele transversale

RECOMANDĂRILE PARTENERILOR DE PROIECT

Austria

Ungaria

Italia

România

COMENTARIU FINAL: a lucra cu „cei mai săraci dintre săraci”

enROMyou: PROIECTUL

Proiectul *enROMyou* (Consolidarea lucrului cu tinerii romi) a fost dezvoltat pentru a crea un spațiu de schimb între lucrători de tineret din diferite ONG-uri care lucrează deja cu romi, pentru a promova o mai bună înțelegere a diferențelor culturale, a tradițiilor, valorilor și nevoilor.

Obiectivele principale pe care proiectul și-a propus să le atingă sunt următoarele:

- **Promovarea înțelegerii interculturale și îmbunătățirea calității lucrului cu tinerii romi și sinti;**
- **Facilitarea discuțiilor și analizei metodelor, experiențelor și provocărilor existente între lucrătorii cu tineret** (atât membri ai comunității rome, cât și din afara comunității, din diferite organizații și țări);
- **Consolidarea competențelor sociale ale lucrătorilor cu tineret:** prin ateliere dedicate, participanții sunt mai bine pregătiți să identifice și să răspundă adecvat nevoilor specifice ale comunităților rome și sinti;
- **Stimularea incluziunii sociale:** proiectul a identificat barierele existente și a elaborat bune practici pentru a îmbunătăți integrarea comunităților rome și sinti în instituțiile de învățământ, în sistemele de sănătate și pe piața muncii;
- **Construirea de parteneriate durabile:** proiectul a încurajat cooperarea între serviciile sociale, ONG-uri, instituții de învățământ și reprezentanți ai romilor, pentru a asigura sprijin și colaborare pe termen lung;
- **Creșterea gradului de conștientizare a culturii și istoriei rome:** activitățile proiectului au urmărit să răspundă nevoilor actuale ale grupului-țintă și să contribuie la o mai bună înțelegere publică.

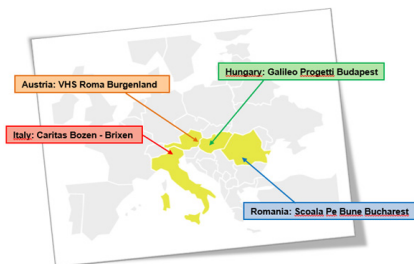
Proiectul a vizat trei grupuri țintă:

- Tineri romi proveniți din medii socio-economic dezavantajate;
- Specialiști din domeniul muncii cu tineretul și al asistenței sociale;
- Organizații care lucrează cu comunitatea romă.

Lucrătorii de tineret se confruntă constant cu noi provocări în activitatea lor zilnică, întâlnind probleme de sănătate mintală și dificultăți psihologice ale grupurilor-țintă. Adesea există o lipsă atât de sisteme de sprijin adecvate, cât și de metode inovatoare.

Datorită proiectului enROMyou, am creat o bază de cunoștințe privind nevoile și dorințele tinerilor romi, pe de o parte, iar pe de altă parte, metode adecvate și validate, precum și noi abordări pentru a răspunde preocupărilor și problemelor acestora, disponibile, împreună cu cunoștințele și experiența partenerilor, în publicația [Handbook for social & educational work with Roma and Sinti youth](#), pentru a ajunge la un public larg și la colegi profesioniști.

PARTNERI

Austria: Roma VHS

Roma Volkshochschule Burgenland (Roma VHS) este un centru educațional și cultural dedicat sprijinirii comunităților minoritare. Activitatea sa se concentrează atât asupra romilor și sintilor autohtoni și neautohtoni din Austria, cât și asupra persoanelor cu background migrațional și a celor cu experiență de refugiat. Activitatea sa acoperă educația pentru tineri și adulți, formarea profesională, proiectele culturale, inițiativele comemorative și programele dedicate limbii și

culturii (culturilor) rome. Un obiectiv central este construirea de punți – atât între diferite grupuri minoritare, cât și între minorități și populația majoritară.

Toate proiectele asociației sunt deschise publicului, cu un accent special pe profesionaliștii din domeniul asistenței sociale, educației, formării, elaborării de politici și societății civile. Prin activitățile sale, Roma VHS promovează cunoașterea, schimbul de experiență și înțelegerea reciprocă.

Website: <https://www.vhs-roma.eu/>

Instagram: https://www.instagram.com/roma_vhs_burgenland/

Ungaria: Galileo Progetti Nonprofit Kft.

Misiunea organizației Galileo este de a combate discriminarea, de a sprijini ocuparea forței de muncă, incluziunea socială și civică a tuturor, respectarea drepturilor și consolidarea libertății de gândire și de exprimare în toate contexte. Galileo activează la nivel european pentru a promova politici de incluziune,

educație de calitate, participarea tinerilor, economia socială și educația pentru cetățenie europeană. Activitatea sa se concentrează în special pe politicile de tineret, educația preșcolară, incluziunea socială și egalitatea de șanse. Principalele sale grupuri-țintă sunt categoriile vulnerabile, precum minoritățile etnice, persoanele cu dizabilități și cei aflați în risc de excluziune socială.

Website: <https://galileoprogetti.hu/language/en/home-english/>

Facebook: <https://www.facebook.com/galileoprogettinonprofit>

Italia: Caritas Bozen-Brixen/Bolzano-Bressanone

Diocesi Bolzano-Bressanone
Diözese Bozen-Brixen
Dioceze Balsan-Porsena

Caritas este o fundație religioasă axată pe creșterea gradului de conștientizare a problemelor sociale și pe crearea de rețele care să sprijine persoanele defavorizate. Obiectivele sale principale sunt promovarea incluziunii sociale, a solidarității și a justiției sociale, prin cultivarea unor valori precum egalitatea între diverse grupuri. Caritas îi încurajează pe tineri să reflecteze asupra unor teme importante, precum justiția și sărăcia, și promovează voluntariatul pentru a consolida responsabilitatea socială. Serviciul de Mediere Interculturală sprijină tinerii romi și sinti în parcursul lor educațional și urmărește să ofere asistență familiilor care se confruntă cu dificultăți sociale și economice. Situația multor familii evidențiază încă o diferență inițială, care de fapt împiedică persoanele aparținând acestor minorități să aibă șanse egale.

Website: <https://caritas.bz.it/it/index.html>

Facebook: <https://www.facebook.com/caritas.bz.it>

Instagram: https://www.instagram.com/caritas_suedtirol_altoadige

România: Scoala Pe Bune

Scoala Pe Bune este specializată în programe educaționale personalizate, terapie și consiliere pentru copii și tineri, având ca prioritate metodele de educație non-formală care pun accent pe învățarea interactivă și rezolvarea de probleme. Scopul este de a dezvolta nu doar cunoștințe academice, ci și gândirea critică, creativitatea și abilitățile interpersonale prin experiențe practice și discuții de grup.

Dincolo de partea academică, organizația este dedicată creării de oportunități pentru copiii defavorizați, conectându-i la rețele de sprijin, inclusiv oportunități de angajare și experiențe internaționale prin programele Erasmus. Ei se implică activ alături de copii și tineri, menținând o comunicare strânsă cu părinții și îngrijitorii pentru a asigura bunăstarea generală a copiilor aflați în situații de risc.

Website: <https://www.scoalapebune.ro/>

Facebook: <https://www.facebook.com/scoalapebune>

CADRU METODOLOGIC: cercetare bazată pe sondaj

Sondajul a fost realizat în cadrul întâlnirii de lansare, având aproximativ 50 de întrebări adresate tinerilor cu vârste între 13 și 30 de ani. Deoarece enROMyou este un proiect de mică amploare, sondajul a fost limitat la 15–25 de participanți per țară parteneră.

Numărul total de sondaje completate a fost de 75, distribuite astfel:

Austria	17
Hungary	15
Italy	21
Romania	22

Scopul sondajului a fost de a „da o voce tinerilor romi și sinti” cu privire la condițiile lor actuale de viață, la sentimentul de identitate și, nu în ultimul rând, la speranțele și visurile lor pentru viitor. Temele abordate au fost următoarele:

1. **Date personale:** vârstă, gen, nivel de educație, ocupație, context de viață, identitate
2. **Educație și muncă:** valoarea educației, integrare, oportunități de carieră, nevoi, sugestii
3. **Integrare socială și culturală:** nivel de conștientizare și opinii despre instituții, participare socială
4. **Încredere și participare politică:** încredere și activitate politică
5. **Discriminare:** discriminare resimțită sau experimentată direct
6. **Satisfacția generală față de viață:** satisfacția față de viață, speranțe și visuri

Versiunea integrală a documentului este disponibilă, în limba engleză, la [acest link](#).

Metodologie

Sondajul a inclus atât întrebări închise, cât și întrebări deschise, pentru a permite libertatea de exprimare, menținând totodată concizia. Datele au fost colectate folosind:

- Interviu individual pe suport de hârtie
- CAPI (Computer-Assisted Personal Interviewing)
- CAWI (Computer-Assisted Web Interviewing)
- SAQ (Self-Administered Questionnaire – pentru participanții cu vârsta de 24+)

În cazul interviurilor față în față, intervievatorul s-a asigurat că toate întrebările au fost înțelese clar.

Confidențialitatea a fost garantată: nu au fost colectate date personale, asigurându-se anonimatul.

VOCEA TINERILOR ROMI ȘI SINTI

Analiza detaliată a răspunsurilor și teme transversale

Analiza răspunsurilor la sondaj conturează imaginea unor tineri care trăiesc în condiții sociale mai bune decât în trecut, dar care poartă în continuare povara prejudecăților și luptă intens pentru recunoaștere deplină, drepturi egale și tratament egal. În ciuda progreselor materiale, a extinderii drepturilor sociale, a includerii țărilor din Europa de Est în Uniunea Europeană și a îmbunătățirii condițiilor de trai, lupta pentru egalitate substanțială rămâne neterminată. Generația Z a romilor aspiră nu doar la incluziune, ci și la autodeterminare și la posibilitatea de a-și face vocea auzită în procesul de construire a unor societăți incluzive.

Principalele teme din analiza realizată în cele patru țări partenere sunt:

• Date generale

În total, au fost implicați 75 de tineri romi și sinti cu vârste între 13 și 30 de ani (43 femei, 35 bărbați și 1 non-binar). Majoritatea participanților proveneau din marile orașe sau din zonele învecinate acestora. Nivelurile de educație au fost distribuite relativ uniform, variind de la lipsa școlarizării formale, la statutul de elev/student în prezent, până la absolvirea învățământului profesional sau liceal și, în unele cazuri, până la obținerea unei diplome universitare.

• Dinamicile identității și ale limbii

Aceste dinamici relevă realități contrastante – de la mândrie deplină, în special în rândul activiștilor, până la strategii de protecție menite să evite prejudecățile. În Austria și Ungaria, mai puțin de 30% dintre respondenți vorbesc limba romani. În Tirolul de Sud (Italia), limba este păstrată prin structuri comunitare coezive, în timp ce în România este menținută în mare parte datorită continuității și dimensiunii minorității rome.

• Muncă și angajare

Răspunsurile evidențiază diferențe semnificative în ceea ce privește șomajul, cu până la 30% mai mari decât mediile naționale. Inegalitatea de gen este, de asemenea, pronunțată, femeile rome confruntându-se cu o dublă discriminare. Munca informală – precum zilieratul fără protecții sau locurile de muncă slab calificate în servicii – reprezintă încă o caracteristică frecventă în rândul romilor și sintilor. Reiese totodată și un „paradox al satisfacției”: recunoaștință pentru locuri de muncă instabile (curățenie/muncă manuală) dacă acestea asigură subzistența. Mobilitatea ascendentă rămâne blocată de calificările educaționale reduse și de practicile discriminatorii la angajare.

• Educație și bariere educaționale

Abandonul timpuriu al școlii reprezintă o caracteristică generală și istorică a minorităților rome și sinti din Europa, fapt evidențiat de rapoartele și statisticile naționale.

În răspunsurile tinerilor, lipsa educației formale este cauzată de discriminarea din partea profesorilor sau colegilor, combinată cu sprijinul redus din partea familiei (sărăcie, neîncredere intergenerațională).

Mai mulți participanți din Europa de Est au raportat frecventarea unor „școli-ghetou” slab finanțate.

Principalii factori ai abandonului școlar sunt lipsa modelelor de urmat, devalorizarea culturală, familiile care prioritizează sarcinile de supraviețuire în detrimentul educației. Este menționată și finanțarea inefficientă: burse acordate doar pentru „performanță” (Ungaria), fără a răspunde nevoilor de bază.

Conform tinerilor participanți, posibile soluții ar putea fi: formarea profesorilor privind cultura și istoria romilor, burse universale, programe de mentorat.

• Participarea socio-politică

Principalele răspunsuri evidențiază un deficit de încredere, caracteristic istoric al relației dintre romi/sinti și instituțiile naționale sau locale, sistemul juridic ori agențiile de aplicare a legii.

Tinerii romi și sinti din cele patru țări par profund deconectați de la și dezamăgiți de politică – deși acest aspect poate fi și o caracteristică generală a Generației Z europene.

Dezangajarea socio-politică se datorează și eșecurilor istorice ale politicilor publice, care până în prezent au evitat orice formă de reprezentare a romilor în spațiile decizionale.

De asemenea, gradul de informare privind programe noi și dedicate (ex. Erasmus+) este limitat.

În mod notabil, se conturează o formă emergentă de implicare în rândul tinerilor participanți, reflectată printr-un interes în creștere pentru activismul cultural (ex. muzică și istorie) și pentru munca socială.

• Discriminare

Insulte, termenii derogatori („țigan”) și gesturile agresive sunt răspândite și constituie în continuare o cauză de stigmatizare și resentiment interiorizat.

Principalele sentimente de discriminare sunt legate de excluderea structurală (ex. refuzul accesului la locuințe/locuri de muncă), segregarea școlară, experiențele de violență fizică, bullying și cyberbullying.

Reacțiile față de discriminare sunt variate: de la strategii de adaptare, la ascunderea identității etnice sau retragerea socială.

Actele de discriminare venite din partea majorităților naționale din cele patru țări perpetuează marginalizarea și limitează accesul la educație sau angajare.

• Satisfacția față de viață: schimbări generaționale

Așa cum s-a menționat deja mai sus, majoritatea tinerilor raportează condiții mai bune decât părinții lor, atribuind acest fapt serviciilor și oportunităților urbane, prietenilor interetnice și sprijinului oferit de stat.

Familia este văzută în continuare ca principala sursă de fericire, alături de valori precum credința, autodeterminarea și libertatea.

• **Aspirații: dorințe și visuri**

Tinerii romi și sinti își exprimă vise și aspirații comune, precum demnitatea, încetarea rasismului și atingerea egalității. De asemenea, securitatea economică (ex. deținerea unei locuințe, locuri de muncă stabile) reprezintă o dorință importantă.

Merită subliniat faptul că mulți respondenți valorizează educația școlară ca mijloc de emancipare individuală și colectivă.

Visele lor variază de la mobilitate geografică (ex. a locui în altă parte, a călători, a evada din comunități segregate), la recunoaștere artistică (faimă prin muzică), până la vizibilitate socială și respect dobândit.

RECOMANDĂRILE PARTENERILOR DE PROIECT

AUSTRIA

Unul dintre cele mai încurajatoare rezultate ale sondajului este faptul că o proporție relativ ridicată dintre respondenți au absolvit studii superioare, inclusiv liceul. Acest lucru sugerează că multe persoane reușesc să obțină succes educațional în ciuda provocărilor cu care se confruntă comunitatea romă.

Un alt rezultat important este că o parte dintre romii din Austria sunt deschiși cu privire la identitatea lor, spre deosebire de comunitățile de romi din alte țări, unde indivizii simt adesea nevoia să își ascundă originea de teama discriminării. Această deschidere poate fi atribuită unei conștientizări crescute și eforturilor de promovare a culturii și identității rome. Cu toate acestea, există încă domenii îngrijorătoare. Limba romani este în pericol de dispariție, deoarece doar un procent redus dintre respondenți o vorbesc activ. În plus, înstrăinarea politică rămâne o problemă urgentă, mulți romi simțindu-se deconectați de la procesele și instituțiile politice.

Principalele bariere în calea educației și angajării nu țin de lipsa competențelor, ci de discriminarea persistentă și de lipsa generală de cunoaștere a culturii rome în societate. Sondajul realizat în Austria evidențiază atât progresele, cât și provocările persistente din cadrul comunității rome. **Deși nivelul mai ridicat de educație și creșterea conștientizării culturale reprezintă evoluții pozitive, discriminarea, înstrăinarea politică și declinul utilizării limbii romani rămân probleme critice ce necesită atenție.** Abordarea acestor provocări prin **reforme educaționale dedicate, programe de sprijin comunitar și schimbări de politici** este esențială pentru crearea unei societăți mai incluzive și echitabile.

Eforturile viitoare ar trebui să se concentreze pe **îmbunătățirea accesului la educația superioară, promovarea culturii și istoriei rome în societatea majoritară și sprijinirea romilor pentru a avea un rol activ în viața politică și socială.** Prin implementarea acestor măsuri, Austria poate avansa către o societate în care romii sunt pe deplin integrați și au șanse egale de a prospera.

UNGARIA

Investiții în formarea socio-emoțională a educatorilor de grădiniță și a învățătorilor

Discriminarea pornește din prejudecăți, care afectează întreaga comunitate, inclusiv părinții copiilor, educatorii și personalul școlar.

Un exemplu preluat din dialogul cu persoane de etnie romă: la școală a dispărut o pereche de pantofi, iar copilul rom a fost imediat suspectat de părinții celorlalți copii. Educatorii nu l-au acuzat explicit, dar nici nu l-au apărut. Ulterior, pantofii au fost găsiți (nu fuseseră furati), dar nimeni nu și-a cerut scuze copilului rom.

Această atitudine a creat o ruptură între copil și cadrul didactic ca figură de referință și protecție. A generat o neîncredere care nu s-a vindecat niciodată și i-a insuflat copilului „conștiința” că trebuie să se apere și, prin urmare, eventual, să atace primul.

Mărturiile arată însă că atunci când educatorii lucrează cu copiii ca un „grup”, ca „tovarăși solidari”, implicând și părinții, nu apar conflicte, iar rezultatele în învățare sunt mai bune. Din acest motiv, este necesar să se investească în competențele sociale ale educatorilor, profesorilor și personalului școlar și să se dezvolte învățarea și abilitățile socio-emoționale. Acest lucru ar trebui realizat atât în cadrul formării inițiale a viitorilor profesori, cât și ca programe de perfecționare pentru educatorii și personalul deja activ.

Creșterea sprijinului pentru educația copiilor și tinerilor

În Ungaria există centre de tip „A Doua Șansă la Educație”, care funcționează bine și oferă sprijin copiilor cu dificultăți de învățare. De multe ori, sprijinul timpuriu permite copilului să depășească dificultățile inițiale și să aibă un parcurs școlar regulat și fructuos.

Din păcate, nu există suficiente fonduri pentru a oferi acest serviciu tuturor celor care au nevoie. Ar fi o investiție extrem de valoroasă atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Sprijin pentru locuință

Dorința principală a tinerilor romi – și nu numai a lor – este de a avea propria locuință. Se subliniază importanța oferirii de soluții de locuințe sociale, pentru a permite unor segmente mai largi ale populației să aibă acces la o casă.

Sprijin pentru studii

Există oportunități de burse pentru sprijinirea elevilor aparținând minorității rome, dar acestea vizează doar excelența. În schimb, ar fi potrivit să fie sprijinit parcursul școlar al elevilor „medii”, pentru ca aceștia să își poată finaliza cu succes studiile și să ajungă la niveluri superioare de educație, valorificându-și abilitățile, chiar dacă nu sunt exclusiv „excepționale”.

ITALIA

Integrare lentă și respectuoasă

Trebuie evitate strategiile de integrare grăbite sau forțate. Așa cum subliniază studiile etno-psihologice și psihanalitice – inclusiv contribuțiile importante ale lui G. Devereux, S. Ferenczi și D. W. Winnicott – un proces sănătos de aculturație și adaptare la mediul înconjurător este esențial pentru dezvoltarea conștiinței individuale și identitare. O incluziune eficientă se construiește în timp, prin încredere și înțelegere reciprocă. Răbdarea este esențială, mai ales în lucrul cu comunități care au trecut prin marginalizare și excludere istorică.

Extinderea indicatorilor dincolo de educație

Deși nivelul de educație reprezintă un indicator important, acesta nu ar trebui să fie singurul criteriu de integrare sau succes. Asistenții sociali și cercetătorii ar trebui să ia în considerare și măsuri calitative complementare, precum bunăstarea personală, încrederea în cultura organizațională de la locul de muncă, autonomia și satisfacția privind participarea socială.

Afiliații culturale transfrontaliere

Valorificarea legăturilor culturale și istorice dintre Tirolul de Sud și regiunile vecine, precum Austria, dar și țările balcanice precum România și Ungaria. Elemente culturale comune și provocări similare pot susține strategii de cooperare și oportunități de învățare reciprocă dincolo de granițe.

Normalizare prin specificitate

În loc ca romii să simtă să fie priviți ca fundamental separați sau „altfel”, este necesară construirea unui cadru care să le recunoască specificitatea în contextul unei norme mai largi a diversității. Obiectivul ar trebui să fie atingerea unui punct în care aceștia sunt percepuți ca unul dintre numeroasele grupuri culturale, tratând antiziganismul ca pe o barieră distinctă, dar nu definitorie.

Reformularea conceptului de „integrare”

- Ar trebui să adresăm întrebări orientative factorilor de decizie și profesioniștilor:
- Când putem spune că un grup este „normal” integrat?
- Ce rezultate măsurabile reflectă egalitatea de participare, nu doar accesul?
- Proiectăm pentru incluziune sau pentru asimilare și cum facem distincția între cele două?

ROMÂNIA

Pe baza rezultatelor sondajului local, sunt recomandate mai multe acțiuni urgente pentru a aborda barierele sistemice cu care se confruntă tinerii romi din România, cu un accent puternic pe rolul pe care organizațiile neguvernamentale și inițiativele comunitare îl pot avea. În primul rând, **ONG-urile și organizațiile de la firul ierbii ar trebui să preia un rol proactiv în combaterea discriminării** prin conceperea și implementarea unor programe educaționale dedicate, nu doar pentru tinerii romi, ci și pentru societatea largă, inclusiv pentru profesori, funcționari publici și reprezentanți ai autorităților locale. **Este necesară dezvoltarea de ateliere, sesiuni de formare și campanii de conștientizare care să promoveze activ incluziunea, empatia și înțelegerea interculturală.**

Deși rolul statului rămâne esențial – în special pentru a asigura reforme sistemice și responsabilitatea instituțională – schimbarea reală trebuie să fie impulsionată și de **inițiative flexibile, ancorate în comunități, care pot să se adapteze rapid, să răspundă nevoilor locale și să construiască relații de încredere cu comunitățile rome.**

Metodele de educație non-formală, programele de mentorat, dezvoltarea leadership-ului tinerilor și schimburile interculturale ar trebui extinse, utilizând modele de succes din țări precum Italia, unde eforturile de integrare au avut rezultate pozitive. Consolidarea parteneriatelor internaționale și schimbul de bune practici pot sprijini suplimentar ONG-urile să promoveze îmbunătățiri sistemice, oferind în același timp sprijin direct tinerilor romi la nivel local.

În paralel, este necesară **o activitate continuă de promovare și susținere a cauzei pentru a responsabiliza instituțiile** și pentru a încuraja un angajament național susținut în direcția îmbunătățirii accesului la educație de calitate, a egalității de șanse și a incluziunii sociale pentru comunitățile rome.

COMENTARIU FINAL

A lucra cu „cei mai săraci dintre săraci”

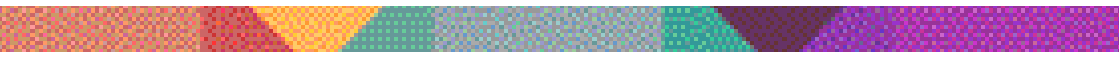
enROMyou este un proiect de mică amploare conceput pentru a propune activități de lucru cu tinerii, pornind de la ascultarea vocilor băieților și fetelor rome și sinti. Sondajul, bazat pe interviuri cu 75 de tineri cu vârste între 13 și 30 de ani din Austria, Ungaria, Italia și România, nu își propune să fie exhaustiv sau reprezentativ. Scopul său a fost de a oferi tinerilor o voce și de a construi recomandări semnificative, fundamentate pe experiența unei minorități care se confruntă încă cu o puternică stigmatizare.

Astfel, **enROMyou** este un proiect care intenționat nu depinde de numărul de romi și sinti din cele patru țări partenere sau de procentul acestei minorități în totalul populației. A fost un sondaj și un proces de formare colaborativ, cu scopul de a oferi recomandări utile atât operatorilor sociali care lucrează cu grupuri mari de tineri, cât și celor care lucrează în grupuri mici sau în contexte educaționale individuale.

Așa cum s-a subliniat mai sus, tinerii romi și sinti resimt încă o puternică „povară istorică”, adesea subestimată în munca de tineret. Asistenții sociali, profesorii și educatorii tind să presupună că, astăzi, în Uniunea Europeană, unde bunăstarea ajunge la o mare parte a populației, toți tinerii cresc cu aceleași oportunități de start și cu aceleași facilități sociale. De fapt, se trece cu vederea această „povară istorică”: un factor intergenerațional și psihodinamic care continuă să influențeze stima de sine și dezvoltarea identitară a tinerilor romi și sinti. Apartenența la un grup social exclus și disprețuit – nu doar în societățile tradiționale, rurale și închise, ci și în societățile moderne, mai deschise și industrializate – continuă să contribuie la un sentiment profund de inferioritate. După cum observă pertinent Michael Stewart, în ciuda promovării puternice a incluziunii și egalității de către UE, comunitățile rome și sinti sunt încă percepute ca „cei mai de jos dintre cei de jos”.

Răspunsurile la interviuri, similare în toate țările partenere, ne transmit un mesaj clar: deși tinerii respondenți realizează că trăiesc în condiții mai bune decât membrii mai în vârstă ai familiei lor, ei resimt în continuare presiunea stereotipurilor și discriminării. Marginalizarea încă existentă (sau moștenirea unei poziții sociale marginale) este percepută pe de o parte ca rușine, pe de altă parte ca sursă de resentiment. Ambele sunt emoții dificil de gestionat și de readus la echilibru și serenitate, condiții necesare pentru o stabilitate psihologică autentică și pentru incluziune socială reală.

Discriminarea și excluderea pot fi raportate la ceea ce René Roussillon numește „afecte extreme”: experiențe psihice neprelucrate, supuse în mod special constrângerii și

repetiției, care bântuie individul din interior și îi testează sever capacitatea de toleranță. „Strategiile de supraviețuire” adoptate sunt, de asemenea, extrem de fragile, marcate de un dezangajament față de viața emoțională și relațională și duc adesea la auto-marginalizare sau la comportamente explicit antisociale. Stigmatul social lasă o amprentă durabilă asupra structurii psihice a individului și a grupului său familial; este un sentiment transmis din generație în generație, chiar și atunci când condițiile externe s-au schimbat sau îmbunătățit.

Aceasta devine astfel un „trauma aleasă” – așa cum o definește Vamik Volkan – atribuită acelui grup social și transmisă de la o generație la alta. René Kaës investighează procesul psihic de transmitere intergenerațională a afectelor, dar și a fanteziilor asociate cu aceste afecte, a structurilor de gândire, a investițiilor de viață și a dezangajărilor acestora. El remarcă în mod special faptul că un grup familial implică o întreagă serie de alianțe inconștiente, fiecare individ regăsindu-se ca parte a unui lanț intersubiectiv în care este simultan membru, verigă, slujitor, beneficiar și moștenitor.

Din acest motiv, tinerii care au experimentat direct sau indirect discriminarea, frica și „stările de asediu” au nevoie de sprijin și atenție specială – un sprijin care să împărtășească și să însoțească durerea lor, într-un schimb de afecțiune (Roussillon) care să îi conducă în afara traumei.

În concluzie, ținând cont de multiplele aspecte prezentate mai sus, considerăm că acestea sunt angajamentele-cheie pentru cei care lucrează cu noile generații de tineri romi și sinti:

- Să se ia întotdeauna în considerare multiplele vulnerabilități ale acestor tineri, care nu trec doar prin etapa fragilă a adolescenței, ci poartă adesea experiențe de suspiciune, excludere, bullying și un sentiment de inferioritate socială datorat originii lor etnice.
- Să se actualizeze continuu cunoștințele și să se lucreze în cadrul unei echipe interdisciplinare, deoarece activitatea educațională cu persoane vulnerabile necesită expertiză din diverse domenii: pedagogie socială, psihologie, antropologie, drept și altele.
- Să se însoțească și să se sprijine momentele de descurajare și confuzie pe care tinerii le pot experimenta, recunoscând că propriul câmp emoțional poate fi uneori pus la încercare. Aceste momente – tipice „stărilor de graniță”, precum însăși adolescența – exprimă adesea o dorință de creștere și de autocunoaștere într-un mediu perceput istoric ca ostil.
- Să se recunoască faptul că, la nivel european, în prezent, asistenții sociali și instituțiile sunt puternic încurajați să promoveze egalitatea și bunăstarea colectivă (ex. educația interculturală în școli, asociații de tineret deschise, proiecte dedicate grupurilor vulnerabile, sprijin public pentru educație și formare).
- Să se asigure accesul la supervizare de echipă, condusă de profesioniști formați în

identificarea și reflecția asupra dinamicilor de transfer și contratransfer, sprijinind astfel practicienii să rămână ancorati și susținuți în rolurile lor de consiliere și mentorat.

- Să se asculte profund și fără judecată acești tineri – perspectivele, nevoile și viziunile lor asupra lumii – în timp ce sunt ghidați spre aspirațiile lor și sprijiniți să își ajusteze așteptările atunci când este necesar.
- Să se ofere sprijin ca un „însoțitor de drum”, susținându-i pe tineri în traversarea decalajului adesea dificil dintre viața de familie și integrarea socială mai largă.
- Să se promoveze conștientizarea și implicarea politică, încurajând cetățenia activă.
- Să se investească în noua generație – tineri care, cu timp și sprijin, vor resimți mai puțin povara inferiorității sau a resentimentului și vor fi mai capabili să își dezvolte strategii echilibrate de apartenență, creștere și impact pozitiv asupra societății.
- Să se abordeze nedreptățile istorice prin inițiative, materiale educaționale și evenimente comemorative.
- Să se cultive recunoașterea și respectul din partea societății majoritare prin oportunități de participare incluzivă.
- Să se creeze spații sigure de dialog și schimb între generațiile mai în vârstă și cele tinere de romi.
- Să se includă modele și mentori atât din comunitățile rome, cât și din cele majoritare.
- Să se asigure integrarea sensibilității culturale și a împărtășirii afective ca o competență de bază în lucrul de tineret și asistența socială.

Erasmus+ Project N. KA210-YOU-4AD4B8BB